

Betesmarker och slåtterängar

Hjälp vid ansökan om miljöersättningar,
restaurering och rådgivning

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län

ETT RIKT
ODLINGSLANDSKAP

Björkhage med inslag av enbuskar.

Miljöersättningar

Miljöersättning är en ersättning som du kan få om du sköter och bevarar dina betesmarker och slätterängar. Det gör du genom att söka ett åtagande, vilket innebär att du åtar dig att sköta din mark enligt särskilda villkor i 5 år. Du söker ditt åtagande i SAM Internet på Jordbruksverkets Mina sidor, vilket du kan göra en gång per år. Miljöersättning går att ansöka både på mark med eller utan gårdsstöd.

För betesmarker och slätterängar kan du välja mellan två åtagandenivåer, Allmänna värden och Särskilda värden. Gemensamt för de båda är att det finns generella skötselvillkor som du måste följa oavsett vilken nivå du ansöker om:

- Marken ska betas/slås varje år
- Du ska hålla marken fri från igenväxning
- Markvegetationen ska bestå av gräs och örter som är dugligt som foder

Särskilda värden

Om du tror att du har en betesmark eller slåtteräng med höga natur- och/eller kulturvärden kan du ansöka om **särskilda värden**. Det ger en högre ersättning än **allmänna värden**, men då ställs det också högre krav på skötseln. Marken får inte vara starkt påverkad av gödsling eller någon annan åtgärd som ökar produktionen. Det är Länsstyrelsen som avgör hur stor areal du kan få ersättning för och om marken kvalificerar sig för särskilda värden eller inte.

Förutom de generella villkoren, får du minst ett särskilt skötselvillkor med syftet att bevara och förstärka de natur- och kulturvärden som finns på marken.

Exempel på särskilda skötselvillkor kan vara:

- Du får inte tillskottsutfodra djuren
- När på året marken får betas eller slås
- Hur träd- och buskskiktet ska se ut
- Du ska synliggöra kulturhistoriskt värdefulla landskapselement genom att röja sly

Blomsteräng med prästkrage, darrgräs, teveronika, svartkämpe och rödklöver.

Exempel på höga natur- och kulturvärden kan vara:

Floravärden

Marken domineras av smalbladiga gräs med inslag av en hävdgynnad flora (se tabell 1) som finns spritt över hela marken.

Tabell 1

Exempel på arter som tyder på långvarig hävd

Backsippa, *Pulsatilla vulgaris*

Backtimjan, *Thymus serpyllum*

Blodrot, *Potentilla erecta*

Blåsuga, *Ajuga pyramidalis*

Brudbröd, *Filipendula vulgaris*

Darrgräs, *Briza media*

Fläcknycklar, *Dactylorhiza maculata*

Granspira, *Pedicularis sylvatica*

Gråfibbla, *Hieracium pilosella*

Gullviva, *Primula veris*

Gulmåra, *Galium verum*

Gökblomster, *Lychnis flos-cuculi*

Gökärt, *Lathyrus linifolius*

Humleblomster, *Geum rivale*

Höskallra, *Rhinanthus angustifolius*

Jordtistel, *Cirsium acaule*

Jungfrulin, *Polygala vulgaris*

Kattfot, *Antennaria dioica*

Knägräs, *Danthonia decumbens*

Käringtand, *Lotus corniculatus*

Liten blåklocka, *Campanula rotundifolia*

Majviva, *Primula farinosa*

Mandelblomma, *Saxifraga granulata*

Mannagräs, *Glyceria fluitans*

Slättergubbe, *Arnica montana*

Smörbollar, *Trollius europaeus*

Stagg, *Nardus stricta*

Tjärblomster, *Viscaria vulgaris*

Trift, *Armeria maritima*

Ängsbräsmå, *Cardamine pratensis*

Ängsnycklar, *Dactylorhiza incarnata*

Ängsvädd, *Succisa pratensis*

Ärenpris, *Veronica officinalis*

Ögontröstarter, *Euphrasia sp.*

Klassisk ekhage.

Trädvärden

Hålträd, hamlade träd eller gamla lövträd som ek, lind, ask och björk som är viktiga livsmiljöer för många insekter och fåglar.

Faunavärden

Sällsynta arter som är knutna till långvarig hävd, till exempel vissa grodor, insekter som lever i gamla träd, eller ett rikt fågelliv knutet till strandängar.

Kulturvärden

Fossil åkermark med äldre odlingslandskap, exempelvis odlingsröse, husgrund, brukningsväg, stenmur eller forntida gravar/gravfält.

Komplement

Om du söker åtagandenivån särskilda värden finns det även möjlighet att ansöka om komplement. Det är ersättning för eventuellt extraarbete som du lägger ner på att sköta marken för att gynna de biologiska värdena och bevara kulturhistoriska traditioner. Du kan ansöka ersättning för lieslätter, särskild höhantering, efterbete, bränning, lövtäkt eller svårtillgänglig plats.

Specialklasser

Specialklasser är betesmarker som har höga natur- och/eller kulturvärden, men ett lågt fodervärde. Dessa marker ger inte rätt till gårdsstöd, men du kan få miljöersättning.

Skogsbete

Marken har under lång tid skötts med bete och ett gammeldags skogsbruk med plock- och luckhuggning. Här finns mer eller mindre tydliga gläntor med gräs och flora, djurstigar, gamla träd och träd av olika åldrar. Marken domineras oftast av barrträd, men kan ibland ha en blandning av både barr- och lövträd.

Mosaikbetesmark

Betesmarker med ett stort inslag av exempelvis hällar, sten, träd eller buskar.

Gräsfattiga marker

Marker där det finns hotade arter som gynnas av ett tätare träd- och buskskikt, exempelvis lundar eller brynmiljöer, eller att marken täcks av vatten under hela eller delar av året.

Miljöersättning för restaurering av betesmarker och slätterängar

Du kan få ersättning för att restaurera en betesmark eller slätteräng. Det gör du genom att söka ett åtagande i SAM Internet på Jordbruksverkets Mina sidor, vilket du kan göra en gång per år. Länsstyrelsen tar då i samarbete med dig fram en restaureringsplan med villkor som du ska följa under en femårsperiod. Planen kan exempelvis säga vilka träd och buskar som du ska ta bort och vilka du ska spara. Det är först när du har fått en skriftlig restaureringsplan som du får påbörja åtgärderna. Målet med restaureringen är att marken efter periodens slut ska få särskilda värden och sedan skötas enligt reglerna för gårdsstödet i ytterligare 5 år.

Rådgivning

Länsstyrelsen erbjuder enskild rådgivning till dig som lantbrukare och markägare. Här får du hjälp med skötselåtgärder av betesmarker och slätterängar som ska gynna natur- och kulturvärden knutna till odlingslandskapet. Den enskilda rådgivningen är kostnadsfri. Vid intresse kan du ta kontakt med någon av de rådgivare som arbetar på Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen anordnar även utbildningsaktiviteter såsom kurser, fältvandringar, studieresor eller informationsträffar. Kurserna är kostnadsfria eller subventionerade.

Den här broschyren vänder sig till dig som har betesmarker eller slåtterängar som du vill söka miljöersättning för. Miljöersättning kan du få både för marker som du sköter om och för gamla betesmarker eller slåtterängar som du vill återskapa genom restaurering. Länsstyrelsen erbjuder rådgivning och utbildningsaktiviteter där du kan få hjälp med hur du kan sköta din mark på ett sätt som gynnar natur- och kulturvärden.

Informationsmaterialet är delfinansierad med EU-medel via Länsstyrelsen i Södermanlands län.

Mer information kan du hitta här:

Länsstyrelsen i Södermanlands län: Under Lantbruk och landsbygd hittar du mer information om miljöersättningar, rådgivning och kommande aktiviteter.

www.lansstyrelsen.se/sodermanland, 010-223 40 00

Jordbruksverket: I SAM Internet kan du ansöka om jordbrukarstöd, bland annat miljöersättning för allmänna och särskilda värden samt restaurering för betesmarker och slåtterängar. Det gör du genom att logga in med e-legitimation under Mina sidor.

www.jordbruksverket.se

Författare: Ulrika Hägertorp

Foto: Monika Gustafsson

Layout: Kream

Tryck: TMG Tabergs

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

LÄNSSTYRELSEN
Södermanlands län